

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ СТУДЕНТІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті проаналізовано психологічні особливості формування навчально-стратегічної компетентності в говорінні студентів лінгвістичних спеціальностей. Навчально-стратегічну компетентність в говорінні визначено як здатність студента, який вивчає іноземну мову, усвідомлено, ефективно та самостійно вивчати мову та управляти процесом іншомовного спілкування, а також здатності мовця компенсувати в ході розмови недостатність знань, навичок та вмінь, а також нестачу мовленнєвого досвіду. Встановлено необхідність врахування вікових особливостей розвитку процесів, необхідності зосередження уваги на розвитку пам'яті, мислення, уваги.

Ключові слова: навчально-стратегічна компетентність, говоріння, студенти лінгвістичних спеціальностей, психічні процеси.

Мета статті – проаналізувати психологічні особливості формування навчально-стратегічної компетентності в говорінні студентів лінгвістичних спеціальностей.

Під час навчання необхідно формувати в студентів лінгвістичних спеціальностей позитивне ставлення до навчання, а також готовність самостійно вдосконалювати власну іншомовну комунікативну компетентність. І. П. Задорожна вважає, що здатність до навчання і успішність засвоєння знань залежать від освіти, рівня інтелектуального розвитку, а також від організації процесу навчання, мотивів студентів їхніх пізнавальних інтересів [2].

Навчально-стратегічна компетентність є поєднанням стратегічної і навчальної компетентностей. Під навчальною компетентністю розуміємо здатність і готовність особистості до усвідомленого та ефективного самостійного управління навчальною діяльністю від постановки цілей до самоконтролю та самооцінки результатів [1, с. 36; 3, с. 88]. У свою чергу, стратегічна компетентність - це здатність компенсувати під час спілкування недостатність знання мови, нестачу мовленнєвого і соціального досвіду спілкування іноземною мовою [1, с. 36; 3, с. 88]. На основі вищезазначених визначень та результатів дослідження Ю. П. Гудими [1] навчально-стратегічну компетентність в говорінні розуміємо як здатність студента, який вивчає іноземну мову, усвідомлено, ефективно та самостійно вивчати мову та управляти процесом іншомовного спілкування, а також здатності мовця компенсувати в ході розмови недостатність знань, навичок та вмінь, а також нестачу мовленнєвого досвіду.

Під час переходу від одного вікового етапу до іншого змінюються не лише психічні реакції (мислення, пам'ять, сприйняття, увага), а й їх співвідношення і структура. При цьому психічні функції розвиваються нерівномірно. Психологи стверджують, що певні психічні функції досягають свого найвищого розвитку саме в студентському віці. У процесі розвитку вони утворюють складну ієрархічну систему, де домінантною функцією є розвиток мислення [2].

Під час переходу від одного вікового етапу до іншого змінюються психічні реакції (мислення, пам'ять, сприйняття, увага), а психічні функції розвиваються нерівномірно. Психологи стверджують, що певні психічні функції досягають свого найвищого розвитку саме в студентському віці. У процесі розвитку вони утворюють складну ієрархічну систему, де домінантною функцією є розвиток мислення [2].

Студенти можуть легко абстрагуватися, міркувати на теоретичному рівні. На молодших курсах вони здатні самостійно не лише виконувати практичні завдання, а й ефективно опановувати теоретичний матеріал. Значну роль у при цьому повинні відігравати проблемні завдання, які стимулюють пізнавальну діяльність студентів, сприяють формуванню загальнонавчальних і спеціальних умінь [2].

Надзвичайно важливим психофізіологічним процесом, який визначає розвиток та інтелектуальний прогрес особистості, є короткотривала та довготривала пам'ять. Особливе значення під час запам'ятовування матеріалу має переведення інформації з рівня короткочасної пам'яті на рівень довготривалої. Під час закріплення в довготривалій пам'яті відбуваються певні морфологічні зміни в апараті нейронів, які можуть стимулюватись різними вправами та багаторазовими повторами [2].

Під час організації будь-якого виду роботи варто враховувати:

- ✓ швидкість забування, яка особливо висока на початковому етапі після засвоєння;
- ✓ закономірності забування (за свідченнями психологів, сутністю процесу забування є інтерференція, відволікаюча дія іншої інформації);
- ✓ той факт, що в студентському віці зростає значення довільної уваги, що проявляється у зосередженні студентами уваги на матеріалі, який має життєво важливе значення [2].

Надзвичайно важливими є також мотивація й інтереси студентів, що значною мірою впливають на успішність учіння. Для студентів властива пізнавальна й комунікативна активності. Однак у студентів важливо формувати не лише комунікативну, пізнавальну, а й власне навчальну потребу в засвоєнні знань та розвиткові умінь [4, с. 10].

Розвиток мотивації здійснюється через використання сучасних методів і технологій, мотивувальної організації процесу навчання, яка забезпечує студентоцентрованість, врахування особистих потреб, досвіду, інтересів студентів тощо.

Вивчаючи психологічні особливості студентів, варто враховувати їх власні типи навчання. Адже студентові необхідно не лише запам'ятовувати інформацію, а й навчатися спостерігати за процесом власного навчання, усвідомлювати, критично ставитися до прийомів і засобів навчання, контролювати себе та оцінювати свої результати, а також орієнтуватися, як він найкраще запам'ятовує та сприймає матеріал, тобто визначити власний тип навчання [5].

За визначенням П. Біммель, У. Рампійон, Н. Ф. Бориско, існують такі типи суб'єктів навчання:

- ✓ *орієнтований на досвід* – надає перевагу емоційності в навчанні, використанню прикладів, практичній спрямованості;
- ✓ *аналітичний* – структурує та абстрагує предмет навчання, систематизує навчальний матеріал в поняттях, схемах, моделях;

- ✓ *діяльнісно орієнтований* – надає перевагу навчанню через експеримент, проектній діяльності;
- ✓ *когнітивно-абстрактний* – краще навчається під час точного та систематичного спостереження, рефлексивного сприйняття орієнтованих на досвід методів навчання;
- ✓ *комунікативно-кооперативний* – важливий обмін думками, досвідом, спілкування з іншими, відхиляє індивідуальну роботу;
- ✓ *візуально-орієнтований* – обирає візуальну подачу інформації, яку краще запам'ятовує;
- ✓ *аудіоорієнтований* – краще сприймає почуту інформацію;
- ✓ *тактильний* – сприймає той навчальний матеріал, який відчуває на дотик, під час виготовлення чогось власними руками [5].

Індивідуальні стилі теж потрібно враховувати в навчальному процесі, що може стати предметом подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудима Ю. П. Формування у майбутніх учителів англійської мови навчально-стратегічної компетентності в діалогічному мовленні: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2018. 236 с.
2. Задорожна, І. П. *Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки*. Тернопіль, Україна: Видавництво ТНПУ. 2011. 557 с.
3. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац лінгв. ун-т. Київ, 2012. 770 с.
4. Сучасний студент контексті особистісно-діяльнісного підходу: за результатами науково-методичних досліджень / Бігич, О. Б., Волошинова, М. М., Глазунова, М. С., Коробейнікова, Т. І., Майєр, Н. В. та ін. [колективна монографія]. Київ, Україна: Видавничий центр КНЛУ. 2014. 345 с.
5. Удовиченко Н. К. Розвиток навчальної компетентності компетентності студентів німецької мови як другого фаху. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2011. № 2. С. 79–82.

Гусак Лілія

Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Рокіцька Н. В.

УЧИТЕЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ЙОГО РОЛЬ У НАВЧАЛЬНОМУ– ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті аналізується роль вчителя на уроці іноземної мови у навчальному процесі, його професійні якості та вміння.

The article analyzes the role of a teacher in a foreign language lesson in the educational process and his professional qualities and skills.

Ключові слова: іноземна мова, вчитель іноземної мови, методика викладання, знання та навички.